

ZÁKON

ze dne 2020,

**kterým se mění zákon č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu
v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2,
ve znění pozdějších předpisů**

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

Čl. I

Zákon č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2, ve znění zákona č. 234/2020 Sb., zákona č. 262/2020 Sb. a zákona č. 299/2020 Sb., se mění takto:

1. V § 2 se na konci odstavce 1 tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno d), které zní:

„d) se jedná o výkon zaměstnání v pracovním poměru, byl-li současně hrubý měsíční příjem subjektu kompenzačního bonusu z tohoto zaměstnání v období od 12. 3. do 8. 6. 2020 v každém jednotlivém kalendářním měsíci nižší než 14 600 Kč, což je žadatel o kompenzační bonus povinen doložit potvrzením od zaměstnavatele.“.

2. V § 2a odst. 2 písmeno b) zní:

„b) nevykonává činnost, v jejímž důsledku je účasten nemocenského pojištění jako zaměstnanec, s výjimkou

1. zaměstnání ve společnosti s ručením omezeným, které je společníkem,
2. zaměstnání v oblasti pedagogické,
3. činnosti, u níž vzniká účast na nemocenském pojištění pouze z důvodů uvedených v § 5 písm. a) bodu 12 a 13 zákona o nemocenském pojištění,
4. výkonu práce na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr zakládající účast na nemocenském pojištění,
5. výkonu zaměstnání v pracovním poměru, byl-li současně hrubý měsíční příjem subjektu kompenzačního bonusu z tohoto zaměstnání v období od 12. 3. do 8. 6. 2020 v každém jednotlivém kalendářním měsíci nižší než 14 600 Kč, což je žadatel o kompenzační bonus povinen doložit potvrzením od zaměstnavatele,“.

Čl. II

Přechodné ustanovení

Vznikl-li subjektu kompenzačního bonusu nárok na kompenzační bonus podle zákona č. 159/2020 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, běží lhůta pro podání žádosti o kompenzační bonus znovu ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona a neskončí dříve než uplynutím posledního dne třetího kalendářního měsíce následujícího po nabytí účinnosti tohoto zákona.

Čl. III

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem následujícím po dni jeho vyhlášení.

Důvodová zpráva

I. Obecná část

1. Zhodnocení platného právního stavu

V souvislosti se vznikem a rozšířením onemocnění COVID-19 způsobeného koronavirem SARS-CoV-2 vyhlásila vláda podle čl. 5 a 6 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví na území České republiky nouzový stav od 14:00 hodin dne 12. března 2020 na dobu 30 dnů. Tento nouzový stav byl následně Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky prodloužen do 30. dubna 2020. V rámci vyhlášeného nouzového stavu byla realizována řada omezujících opatření, která měla negativní dopad na podnikání, ale současně též na jejich zaměstnance. Tyto negativní dopady spočívaly jednak přímo v nařízení uzavření provozoven, jednak v povinnosti přijmout opatření, která provozování podnikatelské činnosti ztěžují.

Zákonem č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2 (dále jen „zákon o kompenzačním bonusu“), byl nejprve přiznán tzv. kompenzační bonus osobám samostatně výdělečně činným (s výjimkou těch, které jsou účastny na nemocenském pojištění jako zaměstnanci). Podmínkou poskytnutí kompenzačního bonusu byla přitom skutečnost spočívající v tom, že samostatná výdělečná činnost žadatele byla zcela nebo z části znemožněna aktuálními událostmi souvisejícími s koronavirem. Kompenzační bonus je poskytován ve výši 500 Kč za každý den v rámci prvního bonusového období od 12. března do 30. dubna 2020, resp. na základě novelizace zákona též v rámci druhého bonusového období od 1. května do 8. června 2020, pokud osoba v daný den splňuje podmínky pro jeho poskytnutí. Druhá novelizace tohoto zákona rozšířila okruh subjektů kompenzačního bonusu též o společníky vybraných společností s ručením omezeným, jejichž činnost se často v praxi svoji povahou příliš neodlišuje od samostatné výdělečné činnosti.

A třetí novelizace tohoto zákona zavedla jednak novou kategorii osob (subjektů), které mají na tento kompenzační bonus nárok. A to osoby vykonávající práci na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, u nichž došlo z důvodu mimořádné situace způsobené epidemií koronaviru ke snížení či úplnému výpadku příjmů z této činnosti, a tento výpadek jim nebyl kompenzován žádným ze série podpůrných opatření. Současně musí jít o takovou práci, která zakládá účast na nemocenském pojištění, a tedy i vznik příslušného odvodu do veřejných rozpočtů - a zadruhé tato novela také rozšířila okruh osob, které dosáhnou na kompenzační bonus pro osoby samostatně výdělečně činné a pro společníky společností s ručením omezeným, kteří na tyto pojištěné dohody mimo pracovní poměr, vedle svého podnikání, také částečně pracují – a kteří byli dosud bez jakékoli pomoci ze strany státu, mnozí z nich pak zcela bez příjmu.

2. Odůvodnění hlavních principů a nezbytnosti navrhované právní úpravy

Navrhuje se novela zákona o kompenzačním bonusu, jejímž cílem je prostřednictvím kompenzačního bonusu zmírnit dopady událostí souvisejících se vznikem a rozšířením onemocnění COVID-19 způsobeného koronavirem SARS-CoV-2 na určitý specifický okruh osob samostatně výdělečně činných a společníků společností s ručením omezeným.

Hlavním důvodem navrhované úpravy je snaha odstranit stále ještě diskriminační charakter a povahu kompenzačního bonusu pro osoby samostatně výdělečně činné (a pro společníky společností s ručením omezeným), a to v tom smyslu, že jsou z možnosti čerpat jej vyloučeni ti občané, kteří jsou vedle svého živnostenského podnikání ještě zaměstnáni v rámci standardního pracovního poměru na částečný (nikoli plný) pracovní úvazek.

Zatímco těm osobám, které jsou vedle živnostenského podnikání (či vedle pozice společníka společnosti s ručením omezením) zaměstnány na nějaký typ tzv. pojištěné dohody (dohoda o pracovní činnosti a dohoda o provedení práce), tedy mimo pracovní poměr, již, po poslední novelizaci tohoto zákona, kompenzační bonus náleží.

K takové asymetrii a nespravedlnosti přitom není žádný důvod – v obou případech se jedná o osoby samostatně výdělečně činné (resp. o společníky společností s ručením omezeným), které vedle svého podnikání pracují jako zaměstnanci odvádějící daně a příslušné pojistné odvody (zdravotní a sociální pojištění) - tzn., že v jejich právním a ekonomickém postavení vůči státu není vůbec žádný rozdíl. A v drtivé většině případů jsou i jejich příjmy ze zaměstnání zcela srovnatelné, obdobné, ne-li identické.

V tomto případě by již šlo dokonce o druhou diskriminaci osob samostatně výdělečně činných (a společníků společností s ručením omezeným) zaměstnaných ve statutu pracovního poměru, protože živnostníci pracující na tzv. nepojištěné dohody (dohody o pracovní činnosti a dohody o provedení práce bez povinnosti odvádět nemocenské pojištění, tzn. s měsíčním příjmem do 10 000 Kč resp. do 3 000 Kč) mají na kompenzační bonus nárok již téměř od samého počátku jeho existence.

Kdežto živnostníci zaměstnaní v pracovním poměru na částečné úvazky na tento bonus nemají nárok ani tehdy, jsou-li jejich měsíční příjmy ze zaměstnání nižší než výše uvedené měsíční částky výdělku z nepojištěných dohod mimo pracovní poměr – protože zaměstnanci v pracovním poměru odvádějí sociální pojištění vždy a za všech okolností.

Cílem návrhu je tedy odstranit tuto diskriminaci uvnitř určitých skupin osob samostatně výdělečně činných resp. společníků společností s ručením omezeným. Aby byl efekt a smysl návrhu přiměřený a ekvivalentní k dosavadní úpravě, a to v tom smyslu, že jde o kompenzaci živnostníků a podnikatelů, pro které je výkon zaměstnání doplňkovým příjmem a parciální, nikoli hlavní pracovní činností, chceme umožnit čerpání kompenzačního bonusu jen těm osobám samostatně výdělečně činným či společníků společností s ručením omezeným, jejichž hrubý měsíční příjem ze zaměstnání v pracovním poměru byl v každém jednom kalendářním měsíci náležícím do časového úseku vymezeného tzv. prvním a druhým

bonusovým obdobím, tj. od 12. 3. do 8. 6. 2020 nižší než 14 600 Kč, tzn. nižší než tzv. aktuální minimální mzda.

A to proto, aby bylo jasné a zřetelné, že má jít o pomoc a kompenzaci spíše nízko či středně příjmovým skupinám osob, které vedle svého podnikání (které v mnoha případech v době nouzového stavu navíc nemohly vykonávat) byly v době vymezené dvěma bonusovými obdobími zaměstnány na částečné úvazky v rámci standardního pracovního poměru. Vzhledem k tomu, že se vždy jedná o osoby sociálně pojištěné a evidované v rámci databáze České správy sociálního zabezpečení, existuje zde jednoznačná možnost kontroly a ověřitelnosti veškerých údajů i případné eliminace neodůvodněných žádostí o tyto kompenzační bonusy.

3. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Navrhovaný zákon je v souladu s ústavním pořádkem České republiky a plně respektuje též Listinu základních práv a svobod.

Navrhovaný zákon je souladný s ústavním principem rovnosti, neboť kompenzační bonus je poskytován všem osobám při splnění nediskriminačních podmínek. Není přitom např. preferováno jedno odvětví podnikání před jiným.

Kompenzační bonus je daňovým bonusem a současně je daní v procesním smyslu, tj. je spravován v režimu daňového řádu. Podle čl. 11 odst. 5 Listiny základních práv a svobod lze daně a poplatky ukládat pouze na základě zákona, což navrhovaná úprava splňuje.

4. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva Evropské unie

Návrh je plně slučitelný s právem Evropské unie a jeho ustanovení nezakládají rozpor s primárním právem Evropské unie - i ve smyslu judikatury Soudního dvora Evropské unie. S poukazem na sekundární právo Evropské unie lze konstatovat, že také v tomto ohledu předkládaná právní úprava respektuje závazky, které pro Českou republiku v této oblasti z členství v Evropské unii vyplývají.

5. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Navrhovaný zákon je v souladu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, podle čl. 10 Ústavy.

6. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky, dále sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny

Navržená výše kompenzačního bonusu pro osoby vykonávající vedle svého (živnostenského) podnikání práci na základě řádného pracovního poměru (a současně do určité výše hrubého měsíčního příjmu) odpovídá částce 500 Kč za každý kalendářní den bonusového období. Délka bonusového období pak činí 89 dnů. Maximální výše kompenzačního bonusu u jednotlivce tak může dosáhnout částky 44 500 Kč.

Dle oficiálních statistických dat činí celkový počet osob samostatně výdělečně činných, pro něž je samostatné živnostenské podnikání tzv. vedlejší činností (tzn., že mají i jiné registrované příjmy, např. ze starobních a invalidních důchodů nebo ze zaměstnání) 429 081 osob. Přesný aktuální počet osob samostatně výdělečně činných, které jsou současně zaměstnány přímo v pracovním poměru, nelze pro danou chvíli určit, ale po odečtení příjemců důchodů může jít cca o 100 000 osob. Přičemž ne všechny z nich splní všechna kritéria pro přiznání kompenzačního bonusu - a ne všechny o něj požádají - resp. nepožádají o něj v plné výši

V maximální míře tedy může jít o 4,45 miliardy Kč, reálnější je ale spíše částka pod 3 miliardy korun. Alikvótní tomu bude i dopad návrhu na příjmy a výdaje dalších veřejných rozpočtů, tj. na rozpočty obcí a krajů. Tzn., že se jich dotkne v tom poměru, v jakém participují na celkových příjmech ze sdílených daní, konkrétně na dani z příjmu fyzických osob, dle zákona o rozpočtovém určení daní.

Pokud jde dále o vztah návrhu k financování obcí (a krajů), které se v důsledku skutečnosti, že kompenzační bonus je vratkou daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, fakticky spolupodílejí na jeho financování, byla již předchozími právními úpravami (včetně poslední novely tohoto zákona) obcím přiznán – a posléze navýšen - nenávratný příspěvek ze státního rozpočtu podle ve výši 1 250 Kč na jednoho obyvatele obce.

Navrhovaný zákon nestanoví žádná speciální pravidla pro osoby se zdravotním postižením, národnostní menšiny či jiné specifické skupiny obyvatel.

7. Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Navrhovaný zákon nebude mít žádné negativní dopady na ochranu soukromí a osobních údajů, neboť je postaven na principu, kdy žadatel prostřednictvím jím podané žádosti implicitně dává pokyn k zpracování jeho osobních údajů.

8. Zhodnocení korupčních rizik

Navrhovaný zákon předpokládá mj. využití fungujících mechanismů ze strany orgánů Finanční správy České republiky, jakožto i orgánů sociálního zabezpečení, včetně mechanismů kontroly řádného výkonu veřejné moci, a nezavdává tak příčinu k zvýšenému riziku korupce.

9. Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo ochranu státu a dopady na životní prostředí

Navrhovaná právní úprava nemá dopad na bezpečnost nebo obranu státu ve smyslu usnesení vlády č. 343/D z roku 2015.

10. Způsob projednání návrhu zákona

Navrhuje se, aby Poslanecká sněmovna vyslovila souhlas s návrhem tohoto zákona již v prvním čtení podle § 90 odst. 2 zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů, a to vzhledem k některým výše uvedeným důvodům, tj. na prvním místě zejména k potřebě co nejrychleji poskytnout finanční výpomoc osobám samostatně výdělečně činným a společníkům s ručením omezeným vykonávajícím současně zaměstnání na částečný pracovní úvazek na základě smlouvy o uzavření pracovního poměru, u nichž došlo z důvodu mimořádné situace způsobené epidemií koronaviru ke snížení či úplnému výpadku příjmů z podnikání či podnikání i zaměstnání zároveň - a tento výpadek jim nebyl kompenzován žádným ze série dosavadních podpůrných opatření.

II. Zvláštní část

K čl. I

V rámci zákona o kompenzačním bonusu jsou návrhem novely doplňována ustanovení, která rozšiřují okruh subjektů, které mají nárok na přiznání a výplatu kompenzačního bonusu pro osoby samostatně výdělečně činné resp. pro společníky společnosti s ručením omezeným

K bodu 1

V případě kompenzačního bonusu pro osoby samostatně výdělečně činné je v současnosti vyloučen vznik nároku na tento bonus, pokud je daný subjekt zároveň účasten nemocenského pojištění jako zaměstnanec (s výjimkou osob vykonávajících pedagogickou činnost, činnost pěstounů, dobrovolných pracovníků pečovatelské služby a osob zaměstnaných na dohody o provedení práce a na dohody o pracovní činnosti).

Navrhuje se mezi tyto výjimky doplnit též případy, kdy daný subjekt vykonává práci na základě standardního pracovního zaměstnaneckého poměru, jestliže byl současně jeho hrubý měsíční příjem z tohoto zaměstnání v období od 12. 3. do 8. 6. 2020 (tzv. 1. a 2. bonusové období) v každém jednotlivém kalendářním měsíci nižší než 14 600 Kč, což je tento subjekt povinen doložit potvrzením od zaměstnavatele.

K bodu 2

V případě kompenzačního bonusu pro společníky společnosti s ručením omezeným je v současnosti vyloučen vznik nároku na tento bonus, pokud je daný subjekt zároveň účasten nemocenského pojištění jako zaměstnanec (s výjimkou osob vykonávajících zaměstnání ve společnosti s ručením omezeným, ve které jsou společníky, osob vykonávajících pedagogickou činnost, činnost pěstounů, dobrovolných pracovníků pečovatelské služby a osob zaměstnaných na dohody o provedení práce a na dohody o pracovní činnosti).

Navrhuje se mezi tyto výjimky doplnit též případy, kdy daný subjekt vykonává práci na základě standardního pracovního zaměstnaneckého poměru, jestliže byl současně jeho hrubý měsíční příjem z tohoto zaměstnání v období od 12. 3. do 8. 6. 2020 (tzv. 1. a 2. bonusové období) v každém jednotlivém kalendářním měsíci nižší než 14 600 Kč, což je tento subjekt povinen doložit potvrzením od zaměstnavatele.

K čl. II – Přechodná ustanovení

S ohledem na nutnost zajistit to, že prekluzivní lhůta pro podání žádosti o kompenzační bonus (která je navázána na zákonem stanovený konec bonusového období) nebude z hlediska nových žadatelů zkrácena pozdějším nabytím účinnosti návrhu novely, stanoví se přechodné ustanovení, podle něhož začne tato lhůta běžet znovu ode dne nabytí účinnosti navrhované novely. Z legislativně technických důvodů nelze integrovat tento počátek běhu lhůty přímo do textu zákona o kompenzačním bonusu, neboť ten nemůže operovat s datem nabytí účinnosti své vlastní novely.

Uvedené pravidlo dopadá na všechny případy, kdy je nárok na kompenzační bonus nově založen navrhovanou novelou, tj. na případy připuštění některých souběhů kompenzačního bonusu pro podnikatele (osoby samostatně výdělečně činné i společníky společností s ručením omezeným) s jinými skutečnostmi, které vznik nároku dříve vylučovaly.

S ohledem na tuto skutečnost se stanoví, že lhůta pro podání žádosti neskončí dříve, než uplynutím posledního dne třetího kalendářního měsíce následujícího po nabytí účinnosti navrhované novely.

K čl. III – Účinnost

S ohledem na naléhavou potřebu poskytnout finanční podporu osobám vykonávajícím současně samostatnou výdělečnou (podnikatelskou) činnost a zaměstnání na tzv. částečný pracovní úvazek na základě smlouvy o uzavření řádného pracovního poměru, u nichž došlo z důvodu mimořádné situace způsobené epidemií koronaviru ke snížení či úplnému výpadku příjmů - a tento výpadek jim nebyl dosud kompenzován žádným ze série podpůrných opatření, se navrhuje stanovit účinnost zákona dnem následujícím po dni jeho vyhlášení.

Navržená účinnost tak respektuje § 3 odst. 4 zákona č. 309/1999 Sb., podle kterého platí, že vyžaduje-li to naléhavý obecný zájem, lze ve zvlášť výjimečných případech stanovit dřívější den nabytí účinnosti, nejdříve však počátkem dne následujícího po dni vyhlášení právního předpisu. Naléhavý obecný zájem je v případě tohoto kompenzačního bonusu zcela nepochybně dán.

V Praze dne 15. srpna 2020

Bc. Lucie Šafránková v. r.

Tomio Okamura v. r

Ing. Radim Fiala v. r

Radek Rozvoral v. r

Ing. Radovan Vích v. r

Jaroslav Foldyna v. r

Mgr. Jiří Kobza v. r

Miloslav Rozner v. r

Ing. Jaroslav Holík v. r

Zdeněk Podal v. r

PhDr. Ing. Mgr. Jan Hrnčář, MBA, LL.M. v. r

Lubomír Španěl v. r

Radek Koteš v. r

Monika Jarošová

Jiří Kohoutek v. r

Ing. Pavel Jelínek, Ph.D. v. r

Karla Maříková v. r